

Olexandr REENT*, Vitalii TELVAK** Bohdan YANYSHYN***

THE GREAT WAR FROM 1914 – 1918 IN MODERN UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY

- Abstract -

The article considers the main directions of the researches on the Great War in Ukrainian historiography, during the years 1991 – 2016. The investigated issues have been clarified: economical, social, political, captivity of prisoners of war, foreign policy, the history of the legion of Ukrainian Sich Riflemen Halych-Bukovyna Kurin and the course of the military operations, refugees and non-governmental organizations, Russian occupation of Galicia and Bukovina, regionalism, the related “culture of war”. Some vectors of future scientific search were proposed: the evolution of international relations on the Ukrainian lands, the question of military-historical anthropology and the impact of war on all the spheres of life of the Ukrainian society (education, upbringing, family relationships, press and book printing, religion, forms of collectivity and individual everyday life, values).

Keywords: the Great War; modern Ukraine; historical science; scientific problems; historiographical directions.

The Great War became some kind of divide in the development of humanity: it concluded the “long” XIX-th century and, at the same time, to a large extent determined the main vectors of the world`s development during the following decades. Symptomatically, that on the one hundred`s anniversary of its beginning it was talked again of the thread of the world`s confrontation, of the possibility of which nobody believed since lately, and, Ukrainian lands as one hundred years ago appeared in the epicenter of the occurrences... Mentioned circumstances have

* Institute of History of Ukraine of the National Academy of Science of Ukraine, Ukraine (Reent.O.P@nas.gov.ua).

** Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ukraine (telvak1@yahoo.com).

*** Institute of History of Ukraine of the National Academy of Science of Ukraine, Ukraine (bogdanyanyshyn@gmail.com).

notably been actualized for Ukrainian intellectuals and society, and, in general, they let rethinking the experience of the first-ever military confrontation in human history, which, for their Western colleagues, had mostly jubilee resonance and historiographical interest.

Concluding, during the last 30 years, a great amount of different scientific literature appeared (monographs, articles, dissertation researches, collections of documents, reviews) in which Ukrainian scientists tried to rethink stereoscopically the phenomenon of the Great War. This wide literature, created during the period of Ukrainian Independence (1991 – 2019), makes an important stage of the scientific rethinking of the military events of 100 years ago and requires a historiographical summation.

In the works of modern Ukrainian scientists who are dealing with problems of the Great War, a range of questions, which can be grouped to several scientific directions appears: orientational, economic, social, political, military captivity, foreign policy, history of Legion of Ukrainian Sich Riflemen (further – USR) and the course of combat operations, refugees and non-governmental organizations, the Russian occupation of Galicia and Bukovina, regionalism, the “culture of war” related¹.

As well as during the previous soviet period, a lot of attention is given to the disclosure of goals, which members of the conflict set for themselves, however, conceptually not changing the conclusions made earlier and practically not putting into circulation new documents. Contrary to the representative of the Ukrainian Soviet historiography I. Teodorowych² who fifty years ago was the first to observe German plans related to Ukrainian lands in all their ambiguity and evolution, modern scientists analyze, mainly, only the Pan-German component, without mentioning the differences in projects of the liberal current of the German political party. It is traditionally mentioned on the desire of German in converting Ukrainian lands on its “colony”, and also the conclusion was made during the previous historiography period regarding the German expansion which started long before the war because of economical leverage – agricultural colonization, investment, etc.³

During the modern stage of development, scientists are analyzing in a more detailed way Austro-Hungarian plans related to Ukrainian lands. Austrian ideas of

¹ Олександр Реєнт, Богдан Янишин, *Україна в період Першої світової війни: історіографічний аналіз*, “Український історичний журнал”, 2004, № 4, pp. 3–37.

² И. М. Теодорович, *Разработка правительством Германии программы завоеваний на Востоке в 1914 1915 гг.*, Первая мировая война. 1914 1918, Москва, 1968, pp. 108,120.

³ Ігор Ветров, *Україна в експансіоністських планах Німеччини під час першої світової війни*, Перша світова війна і слов'янські народи, Київ, 1998, pp. 41–48.

“Mitteleuropa” (in German “Mitteleuropa”) was studied by S. Troyan, singling out among other creators-representatives of German national aspirations and adherents of Catholic-conservative ideas who perceived these plans as the result of the “Catholic Cultural Movement” and the “eminent Austrian state mission”⁴.

In the newest research of Austrian politics regarding the Ukrainian question of the given period, it was shown convincingly the attempt of the Austrian government to activate Ukrainian national movement before the War in the Astrophile direction. S. Popik, in particular, notes that the “Stürgkh era” was favorable both for this and for the realization of the idea of the Crown Land. The Austrian prime minister was perhaps the only one in the governmental elite of the Habsburg monarchy who really planned for national autonomy after the end of the war in Eastern Galicia⁵. The project of Ukrainian autonomy in the part of Galicia was supported by Hungarian governmental circles as well. Therefore, the final creation of the Ukrainian Crown Land depended on the way of resolution of the Polish question. Only because of the unlucky course of hostilities, the difficult internal and external political situation and also being under pressure of Berlin the Austrian government had to, in 1916, accept the German conception of the resolution of the Polish problem and refused from the idea of Ukrainian autonomy⁶.

Ukrainian factor in the politics of Berlin and Vienna during the Great War concluded in its monograph Kyiv scientist O. Kuraiev⁷. Based on the analysis, mainly of the German documents, the author states on the absence in this country of concrete plans related to Ukrainian question before the start of the conflict. The formation of the own political course related to this factor Berlin started in the second decade of August 1914 in the context of a possible Ukrainian uprising in the rear of the Russian troops modeled on the 1905–1907 revolution. As its result, the idea of the Ukrainian state formation from the very beginning of the War was rejected by the high government of Austria-Hungary, considering it only in the

⁴ Сергій Троян, *Австрійські ідеї “Мітельєвропи” напередодні та під час першої світової війни: культурно-історичний вимір*, *Ibidem*, pp.12–17.

⁵ Сергій Попик, *Українці в Австрії 1914–1918: Австрійська політика в українському питанні періоду Великої війни*, Київ, Чернівці, 1999, p.107.

⁶ Володимир Трофимович, *Український і польський чинники в політиці Австро-Угорщини у 1914 році*, Наукові записки Національного університету “Острозька академія”, Серія “Історичні науки”, 2015, Вип. 24, pp.144-152.

⁷ О. О. Кураєв, *Українська проблема у політиці Берліна й Відня у Першій світовій війні (1914–1918)*, Київ (2006); Його ж. Політика Центральних держав щодо українського чинника у Першій світовій війні // Київська старовина, 2006, №1., pp. 73–87; *Idem*, *Український чинник у системі політичних інтересів Австро-Угорщини і Німеччини (1843–1914)*, “Український історичний журнал”, 2006, № 1, pp. 43–61.

context of political promises (in this regard, the government did not support the concept of reorganization of Cisleithania, proposed by Baron Andrian, that envisaged the creation of the province of Ruthenia).

Ukrainian historians are more unanimous regarding the plans and motivation of the action of the Russian government regarding the Ukrainian Lands in the Great War. The successful development of the Ukrainian national movement in Galicia and Bukovina, the expansion of the socio-political relations with the Dnieper more and more transformed into a serious threat for the imperial interests of Russia. Therefore, the destruction of the bases of Ukrainian revival in Galicia, in the opinion of modern researchers, was one of the main reasons for the entrance of this country into the War⁸.

Ukrainian question, as it was interesting for European governments, became, in the opinion of M. Lytvyn, “the subject of international politics”⁹. In our opinion, it did not stop being like this in fact during the whole XIX-th century. After all, as Polish publicist L. Vasilevsky mentioned in 1934 in this regard, “the fact that on the Ukrainian ethnographic territories the power belonged to two states, had the international importance and created the possibility, if not a need, of the use of Ukrainian affair for foreign policy purposes”¹⁰. With the beginning of the War and, mainly, under its impact this question was actualized and, gradually, became a subject in the system of diplomatic relations of that time, which approved the membership of Ukrainian delegations in peace conferences, set-up of bilateral diplomatic relations and the sign of the Treaty of Brest-Litovsk.

These questions are taken into account by historians. G. Strelsky emphasizes, that basically the Act of February 9, 1918 “stated the international recognition of Ukraine as an independent state, proclaimed a favorable world for it without annexations and indemnities, defined its western borders”¹¹.

Among monograph reviews of the last years, a shared work by V. Soldatenko and V. Golovchenko stands out, in which authors summed up the

⁸ В. Я. Яремчук, “Державотворчий процес у Західній Україні та перша світова війна”, *Перша світова війна і слов'янські народи*, pp. 90–96.

⁹ Микола Литвин, *Український та польський істеблішменти у період “Великої війни” і національно-демократичних революцій (1914–1918)*, “Історіографічні дослідження в Україні”, Вип.13, У 2 ч.: Україна Польща: історія і сучасність: Зб. наук. праць і спогадів пам'яті П.Калениченка (1923–1983), ч. 1, 2003, p.157.

¹⁰ Leon Wasilewski, *Kwestia ukraińska jako zagadnienie międzynarodowe*, Warszawa, 1934, p.43.

¹¹ Геннадій Стрельський, *Брестський мир 9 лютого 1918 р.: тріумф чи трагедія? Аналіз мемуарних джерел*, *Перша світова війна і слов'янські народи*, pp. 69–76.

problem of “Ukrainian question” in the years of the Great War¹². The formation of the political parties during the military years was analyzed in the works of V. Zoryk and A. Zoryk¹³. In a number of articles and a dissertation, O. Morushko examined the military aspect of the Polish parties¹⁴. A. Lozynsky briefly summed up the modern historiography about the essence and content of the “Ukrainian question” before the Great War¹⁵.

One of the most popular topics in the modern Ukrainian historiography of the Great War became the analysis of the different political elite’s vectors of the Ukrainian society during 1914 - 1918th, which is partly explained by the accessibility of sources and the availability of the majority of literature related to this question¹⁶. However political currents of that period of time are considered mostly only in Ukrainian aspect, without comparing with the similar processes which took place in parallel in other central European societies, which could become the basis to judge the peculiarity or typicality of the actual Ukrainian situation, to some extent explain the failures of the 1917–1921 revolution. Eventually, among those political “vectors” of the Ukrainian elite of the time of the Great War, which were stood out by modern researchers, only the activity of the Union for the

¹² В. І. Головченко, В. Ф. Солдатенко, *Українське питання в роки Першої світової війни*, Київ, 2009.

¹³ А. С. Зорик, *Политические партии России и Украины в годы Первой мировой войны (1914 февраль 1917)*, Харків, 2002; В. А. Зорик, А. Зорик, *Політичні партії України та Росії в роки Першої світової війни (1914 лютий 1917 рр.)*, Харків, 2011.

¹⁴ Андрій Лозинський, *Сучасна історіографія про сутність і зміст “українського питання” напередодні Першої світової війни*, “Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія”, 2016, № 38, pp. 150-165.

¹⁵ Микола Литвин, *Український та польський істеблішменти у період “Великої війни” і національно-демократичних революцій (1914–1918)*; Володимир Литвин, *Україна: доба війн і революцій (1914–1920)*, Київ, 2003; Ю. А. Горбань, В. П. Шпаченко, *Український політичний вибір в контексті першої світової війни*, “Перша світова війна і слов’янські народи”, pp. 48–51; Богдан Андрусичин, *Україна в роки першої світової війни*, *Ibidem*, pp. 17–23; О. П. Реєнт, *Світова війна і загострення суспільної кризи в Україні*, *Ibidem*, pp. 7–12; Віталій Сарбей, *Національне відродження України*, Київ, 1999, pp. 299–300 та ін.

¹⁶ Микола Литвин, *Український та польський істеблішменти у період “Великої війни” і національно-демократичних революцій (1914–1918)*; Володимир Литвин, *Україна: доба війн і революцій (1914–1920)*, Київ, 2003; Ю. А. Горбань, В. П. Шпаченко, *Український політичний вибір в контексті першої світової війни*, “Перша світова війна і слов’янські народи”, pp.48–51; Богдан Андрусичин, *Україна в роки першої світової війни*, *Ibidem*, pp. 17–23; О. П. Реєнт, *Світова війна і загострення суспільної кризи в Україні*, *Ibidem*, pp. 7–12; Віталій Сарбей, *Національне відродження України*, Київ, 1999, pp. 299–300 та ін.

Liberation of Ukraine¹⁷ (further SVU) and partly Home Ukrainian Council (further GUR / ZUR)¹⁸ were deeply analyzed. S. Adamovich's dissertation research¹⁹ was dedicated to different aspects of the collaboration of SVU western European political, public and cultural institutions. The author rightly noticed that "the active work SVU at ZUR's meetings, the realization of common projects, the well-considered position in the conflicts of the leadership of the council and opposition groups testified to the significant influence of emigrants from the Dnieper region on the socio-political processes in the Western Ukrainian lands in 1915-1916"²⁰. However, additional argumentation requires the assertion of a "low level of professionalism" by Galician politicians of the time.

Instead, the position of the Ukrainian political groups in the Russian Empire is rather schematically and fragmented today²¹. There are even different estimates of the political position of the leading socio-political forces at the beginning of the War. Thus, B. Andrusyshyn views the article of the then Ukrainian public figure S. Petliura *War and Ukrainians* as a declaration of the "pro-Russian position" of the Ukrainian Posters Society²², although in reality the latter took a neutral position and was quite critical of the mentioned publication.

Modern Ukrainian historical science has seen a real boom in the study of various social aspects of the Great War in Ukraine. This is undoubtedly caused by

¹⁷ Іван Патер, *Союз визволення України: проблеми державності і соборності*, Львів, 2000; Б. І. Корольов, І. Михальський, *Союз визволення України (1914–1918): До історії створення та діяльності*, Луганськ, 1996.

¹⁸ Сергій Попик, *Українці в Австрії 1914–1918: Австрійська політика в українському питанні періоду Великої війни*; О. Я. Мазур, *Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914–1918)*: Автореф. дис.... канд. іст. наук, Львів, 1997; Олександр Добржанський, *Українські депутати австрійського парламенту та місцевих сеймів у роки Першої світової війни*, "Перша світова війна і слов'янські народи", pp. 42–46; В. М. Заповольський, *Буковина у роки Першої світової війни (воєнні дії та їх вплив на населення)*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Чернівці, 2001; Idem, *Буковина у останній війні Австро-Угорщини: 1914–1918*, Чернівці, 2003.

¹⁹ Сергій Адамович, *Українсько-турецьке військове співробітництво в роки Першої світової війни*, "Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка: Серія "Історія"", вип. 2, 2002, pp. 114–118; Idem, *Наддніпрянська політична еміграція в суспільно-політичному житті західноукраїнських земель (1914–1918 рр.)*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Чернівці, 2003.

²⁰ Ibidem, p.14.

²¹ О. М. Машкін, *Легітимістський рух на Східній Наддніпряниці в лютому жовтні 1917 р.: нариси української радянської історіографії*, "Проблеми історії України XIX початку XX ст.", вип. 4, 2002, pp. 220–256.

²² Богдан Андрусин, *Україна в роки першої світової війни*, pp. 17–18.

the dramatic change in the conditions of the historiographic process in the early 1990s. Researchers, familiarizing themselves with the main vectors of studies of this problem by European historians, actively reacted to the paradigm of social history and microhistory. They emphasize mainly on the study of a person`s problems (national, social, mental, etc.) during the Great War, paying less attention to micro-processes, military operations, international relations. Such an approach promises to become particularly productive for the investigation of Ukrainian lands of the War period, as, as a result, they appeared at the epicentre of events. Social processes here were characterized by considerable diversity, dynamism, and a certain peculiarity.

One of the main topics in this context in the works of modern authors became a refugee problem. Researchers try to approach comprehensively the study of this group of military society, in particular, to structure, to determine the factors that led to this phenomenon, to determine the approximate size and dynamics, geographical location, particularities of national and social composition²³. When considering refugees on Ukrainian lands that were part of the Russian Empire, O. Serdyuk rightly noted the influence of publications in the press about the “German bloodlust” on the mass consciousness of the population²⁴. With such an informal situation, the problem of displaced persons had a psychological basis from the very beginning of the war. Added to this was the natural reaction of people to the approach of the theater of war, in particular artillery shelling, the destructive power of which and the impact on untrained consciousness were very great.

Fleeing is not only the result of panic, an attempt to escape from the horrors of the War, it is also a forced deportation. The totality of the Great War manifested itself, in particular, in the fact that when the troops retreated, the territory was planned to be turned into a wasteland. This meant the eviction of people, the removal or destruction of food, material, and spiritual values. Those who came under such measures were called “exiles” or “expatriates” and conditionally segregated into a special group of refugees. The corresponding order in June 1915 gave the Russian military command²⁵. Therefore, a significant proportion of the expatriates were among the refugees from Galicia and the frontier Ukrainian provinces of the Russian Empire. Only enormous expenditures from the state treasury and the danger of German colonists settling of depopulated territories slowed down the deportation action.

²³ Т. І. Лазанська, *Становище біженців України в роки Першої світової війни*, “Проблеми історії України XIX початку XX ст.”, вип. 16, 2009, pp. 196–240.

²⁴ О. В. Сердюк, *Біженство в Україні під час першої світової війни*, *Ibidem*, вип. 4, pp. 111–132.

²⁵ *Ibidem*, pp.114–115.

One of the largest expatriate groups was the German colonists, who were forcibly relocated to the remote nooks of the Russian Empire as a result of the wider struggle against so-called “German domination”. S. Shevchenko²⁶, T. Lazanskaya²⁷, I. Tatarinov²⁸ and V. Adamovsky²⁹, having thoroughly analyzed the course of this campaign on the Ukrainian lands, clearly illustrated the anarchy and arbitrariness on the part of the local authorities during the deportation actions. The mentioned authors rightly stated that the liquidation laws, which were supposed to mobilize the spirit of the people, to improve the financial status of the soldiers, besides harm did not give anything to the society nor to the government. L. Bilous³⁰ conducted similar research related to the European population on the territories of the Russian Empire during the Great War. In turn, the impact of deportation actions on changes in the ethnic composition of the population of the South Ukrainian region during the Great War was investigated by F. Turchenko³¹.

L. Zhvanko, based on large research of predecessors as well as on the wide range of source materials made a certain conclusion related to the study of the problem of fleeing in the House of Romanov³². Other researchers from Kharkov – T. Lihachova – in a range of articles, which led to the dissertation work, studied the destiny of Polish refugees in Russia in 1914 – 1917th.³³ In general, both authors emphasize the inconsistency of the actions of the Russian authorities on refugees, the irreversibility of the bureaucratic apparatus, the lack of funding, however, they note, that, despite its many drawbacks, the state still managed to do a great deal of

²⁶ С. І. Шевченко, *Становище німців на Єлисаветградщині у 1915–1917 роках*, “Вопросы германской истории: Сб. научных статей”, Днепропетровск, 2000, pp. 122–126.

²⁷ Т. І. Лазанська, *Німці-виселенці українських губерній у роки першої світової війни*, “Проблеми історії України XIX початку XX ст.”, вип. 16, 2009, pp. 84–110.

²⁸ Іван Татаринов, *Німецьке населення Бессарабії напередодні та в роки Першої світової війни*, “Етнічна історія народів Європи”, 2013, вип. 41, pp. 74–79.

²⁹ В. І. Адамівський, *Депортації населення України за національними ознаками в роки Першої світової війни*, “Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Історичні науки”, 2016, вип. 9, pp. 219–232.

³⁰ Л. В. Білоус, *Депортація єврейського населення на території Російської імперії під час Першої світової війни*, “Український історичний журнал”, 2011, № 2, pp. 65–79.

³¹ Г. Ф. Турченко, *Зміни в етнічному складі населення південноукраїнського регіону у роки Першої світової війни*, “Культура народів Причорномор'я”, 2003, № 43, pp. 202–207.

³² Л. М. Жванко, *Біженство Першої світової війни в Україні: Документи і матеріали (1914–1918 рр.)*, Харків, 2009; *Ідем, Біженці Першої світової війни: український вимір (1914–1918 рр.)*, Харків, 2012.

³³ Т. М. Лихачова, *Польські біженці в Росії (серпень 1914 листопад 1917 р.)*: Автореф. дис... канд. іст. наук, Харків, 2010.

work to help refugees with the assistance of public and national organizations. Thus, we can talk about the formation in Kharkov of a certain center of the study of problems of refugees during the War and Revolution.

S. Popik considered the Western vector of Ukrainian refugees during the Great War. The rapid attack of Russian troops in the autumn of 1914 caused the emergence of numerous refugees from Galicia and Bukovina on, in fact, Austrian lands. Civilians were leaving the populated areas and moving to the central and western regions of the Habsburg monarchy, mainly as a result of the approaching front and fear of Russian occupation. Among the Ukrainian refugees in Austria, as well as in Russia, in addition to the voluntary ones, there were also forcibly displaced persons. Similar to the actions of the Russian command, deportation measures were also carried out by the Austro-Hungarian military-administrative authorities for strategic reasons.

S. Popik described in detail the Austrian government's "guardianship policy" on refugees, recognizing it as justified and effective. It consisted, first and foremost, of the establishment of special camps in which these people were provided with everything necessary for a normal life³⁴. It should also be noted that the camps served as places of concentration of the workforce used in various jobs. At the same time, S. Popik emphasizes the horrific conditions of the Thalerhof camp, in which interned Galician Ukrainians found themselves³⁵. This clearly demonstrates the duality of standards in the Austrian government's approach to different ethnic refugees.

The main drawback of contemporary works analyzing refugees' problems is undoubtedly the fact that the authors focus their attention solely on the eastern or western vectors of this phenomenon. Instead, it would be advisable and productive to conduct a comprehensive study based on comparative tools. An overview of its possible key areas based on published works convinces of the considerable heuristic potential of such a study. For example, a comparison of the factors that led to the resettlement of Ukrainians both in the western and eastern directions testifies to their identity. The structure of Ukrainian refugees in the Austro-Hungarian and Russian empires is very similar, with the main groups being voluntary refugees and displaced persons. The peculiarity, however, was the presence of a larger proportion of interned Galician Ukrainians in Austria than in Russia (the so-called "hostage" group). In the aspect of this problem, a significant cognitive interest is the

³⁴ Сергій Попик, *Українці в Австрії 1914–1918: Австрійська політика в українському питанні періоду Великої війни*, р. 75.

³⁵ *Ibidem*, pp.85–98.

comparison of refugee folklore, daily life and the number of Ukrainian refugees in Austria-Hungary and Russia, reconstruction of the “image” of refugees in vision by different groups of society, etc. Also, separate comparative studies, both in chronological and geographical dimensions, require demographic changes in Ukrainian lands of national and social structures due to deportations and refugees. Sometimes these issues are described in publications of recent years, but for the most part fragmentary, without deep comparisons and conclusions³⁶.

Poverty and war, in general, have led to a significant increase in civic engagement in all countries involved in the conflict. From the beginning of the fighting, it became clear that governments themselves could not cope with a complex set of social problems. As a result, aid organizations have emerged to help refugees, wounded soldiers, veterans’ families, etc.³⁷ At the same time, as O. Serdyuk rightly noticed regarding the Russian Empire, that the attitude of the authorities to the organization of assistance to refugees was controversial. Charity organizations were encouraged on the one hand, as they demonstrated the unity of the rear and the army, the solidarity of power with the people, but on the other hand, “the ruling bureaucracy was suspicious of increasing public influence even in charity organizations. In every case, and especially in an ethnic one, the authorities tried to keep initiative and control in their hands”³⁸. In our opinion, this statement is true not only with regard to the Russian experience but also with regard to the governments of Austria-Hungary and Germany.

Ukrainian historians have paid considerable attention to the activities of various non-governmental organizations in helping the soldiers and the population in general during the Great War, as well as the charity of individuals, though, mainly in the Russian Empire, while much less has been studied by Western Ukrainian institutions of a similar type. After analyzing the activities of various charities and

³⁶A number of causal investigations on this topic was published on the basis of the international scientific and practical conference held in Lutsk in October 23 – 26, 1994 (see: В. Пясецький, *Волинські біженці у спогадах галичан*, “Документально-художня проза про першу світову війну”, Луцьк, 1994, pp. 140–141; Р. Савич, З. Савич, *Біженці Холмської та Волинської губерній 1915 р.*, *Ibidem*, pp. 142–145; М. Онуфрійчук, *Наше біженство в Росію (спогади моїх батьків)*, *Ibidem*, pp. 146–148.

³⁷ О. М. Донік, *Гуманітарна складова діяльності Всеросійського союзу міст в Україні в роки Першої світової війни*, “Проблеми історії України XIX – початку XX ст.”, 2014, вип. 23, pp. 163–173; Idem, *Діяльність громадських організацій і товариств у справі допомоги військовим та цивільному населенню в Україні у роки Першої світової війни (1914–1918 рр.)*, “Проблеми історії України XIX початку XX ст.”, 2002, вип. 4, pp. 155–182; І. Г. Сулига, Південно-західні комітети Всеросійського земського союзу в Україні на початку першої світової війни, *Ibidem*, вип. 3, 2001, pp. 234–239.

committees, F. Stupak concludes that in the early XX-th century in the Russian Empire, a process of forming a centralized charity was organized from above, without a well-designed model, in response to urgent needs that were relatively temporary³⁹. Having examined the structure of Russian civic organizations and societies in the years of war, A. Donik examined, in particular, the extent of assistance to military and civilian populations by urban and regional self-government bodies in Ukraine – units of the All-Russian Zemstvo Union and the All-Russian Union of Cities⁴⁰.

The main debate today is about defining the role of charitable societies in overall assistance to the population. Some researchers say that in the case of refugee support, “everything has been taken over by the state” and charity – “these are literally fragile, minimal pieces”⁴¹. O. Serdyuk disagrees with this, he believes that “the assistance to the public of Ukraine to the victims of the war was not only noticeable but even enormous in some issues”⁴². In our opinion, this issue should be approached with due care. As O. Donik rightly pointed out, “rather limited own financial resources of the leading charitable organizations did not allow the full support of the extensive activity of their committees”, and therefore “the government was forced to refer multimillion-dollar sums for uninterrupted operation of institutions of public organizations”⁴³. In doing so, they fell into some dependence on the authorities, becoming somewhat official in character, which was consistent with the intentions of the authorities. N. Zagrebelnaya and I. Koliada

³⁸ О. В. Сердюк, *Біженство в Україні під час першої світової війни*, р. 123.

³⁹ Ф. Я. Ступак, *Благочинна діяльність на початку XX ст.*, Перша світова війна: історичні долі народів Центрально-Східної Європи, Чернівці, 2003, рр. 153–154; Idem, *З історії соціальної опіки громадських спілок і органів самоврядування в Україні під час Першої світової війни*, “Проблеми історії України XIX початку XX ст.”, 2015, вип. 24, рр. 135-144.

⁴⁰ О. М. Донік, *Діяльність громадських організацій і товариств у справі допомоги військовим та цивільному населенню в Україні у роки Першої світової війни (1914–1918)*, рр. 155–182.

⁴¹ Дискусія, *Россия и Первая мировая война (Материалы международного colloquium)*, Санкт-Петербург, 1999, р. 438.

⁴² О. В. Сердюк, *Біженство в Україні під час першої світової війни*, рр. 124–125.

⁴³ О. М. Донік, *Діяльність громадських організацій і товариств у справі допомоги військовим та цивільному населенню в Україні у роки Першої світової війни (1914–1918)*, р. 165.

summed up the charity phenomenon of Ukrainians in the war years in their monograph⁴⁴.

The church provided significant assistance to the victims of the war. A. Stepanenko analyzed the scope of activities of parish councils of trustees and church fraternities in Ukraine. Following the dynamics of the development of the trustees' councils, the author noted a certain decline in their activity during 1916, which was explained by the "general weakening of patriotism and the emergence of anti-war sentiment in society", as well as the deterioration of the financial position of the population, through which this charitable activity was carried out⁴⁵. In general, the history of the church in the Ukrainian lands of 1914–1918, except for a few aspects, is hardly covered, and without analyzing this basic element of the "culture of war" it is undoubtedly impossible to reveal the whole range of social moods of that time, changes in the spiritual world of people.

The emphasis of the researchers working in the traditional field of military history has changed⁴⁶. They are increasingly paying attention to the social aspects and consequences of hostilities, the mentality and motivation of soldiers' actions. However, there is still insufficient research on military anthropology. The efforts of I. Srebnyak⁴⁷, N. Sidorenko⁴⁸, T. Minaeva⁴⁹, I. Pater⁵⁰ and O. Leiber⁵¹ have

⁴⁴ Н. Загребельна, І. Коляда, *Велика війна: українство і благодійність (1914–1917 рр.)*, Київ: Ін-т історії України НАН України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2006, р. 193.

⁴⁵ А. В. Степаненко, *Благотворительность православной церкви в Украине в период первой мировой войны*, "Проблеми історії України XIX початку XX ст.", вип. 4, рр. 133–154.

⁴⁶ В. Заполовський, *Вплив Горлицької операції на активізацію бойових дій на фронтах Східної Галичини та Буковини (травень–червень 1915)*, "Перша світова війна: історичні долі народів", рр. 31–39.

⁴⁷ Ігор Срібняк, *Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914–1920)*, Київ, 1999; Idem, *Культурно-просвітницька і організаційна діяльність СВУ у багатонаціональних таборах царської армії в Австро-Угорщині та Німеччині (1914–1917)*, "Проблеми історії України XIX початку XX ст.", вип. 3, рр. 198–221; Idem, *Табір полонених українських старшин у Кассіно (Італія) в 1918–1920 рр.*, Перша світова війна і слов'янські народи, рр. 96–100; Омелян Вішка, Збігнев Карпус, Ігор Срібняк, *Останній шлях УГА: Обставини перебування та культурно-просвітницька діяльність полонених старшин УГА в таборі Тухоля (Польща) у 1920–1922 рр.*, Київ, 1999, р. 46.

⁴⁸ Н. М. Сидоренко, *Національно-духовне самоствердження. Ч.1: Українська таборова періодика часів Першої світової війни*, Київ, 2000, р. 202.

⁴⁹ Т. В. Мінаєва, *Особливості адаптації російських військовополонених до умов перебування в таборах в роки Першої світової війни*, "Історична панорама", 2013, вип. 16, рр. 18–39.

thoroughly explored the history of prisoner of war, namely cultural activity in the camps for prisoners of war in Austria-Hungary, Germany and Italy, their life, aspirations, spiritual evolution. The active popularization work of E. Seniavskaya⁵², as well as the efforts of the researchers to find the humanity in such, by definition, inhumane phenomenon as war, led to the growing interest in the issues and methods of military-historical anthropology. At the same time, the study of the history of Ukrainian Sich Riflemen and the course of hostilities in the Ukrainian lands continues to dominate⁵³. Yes, only the intelligence service of A. Grechilo regarding the influence of Ukrainian Sich Riflemen on the formation and dissemination of Ukrainian military symbolism is marked with innovation⁵⁴.

Among the contemporary researches of some aspects of the eve of the war and the period of the Great War, in the course of the war history, works of V. Sidak⁵⁵ are noted, where the confrontation of Austrian and Russian military intelligence is observed, their organizational structure, operational search activity are considered. Also, the originality of the approaches is indicated by P. Usenko's works related to naval subjects⁵⁶.

Nowadays, the study of economic processes and social relations in Ukraine continues at the specified time interval, though less intensively than in Soviet historiography. Having critically analyzed the achievements of the history of peasantry researchers, V. Shevchenko concluded that in modern Ukrainian historical

⁵⁰ І. Г. Патер, *Галичани на сербському та італійському фронтах і в таборах військовополонених*, "З історії західноукраїнських земель", 2013, вип. 9, pp. 39-60.

⁵¹ Олексій Лейберов, *Військовополонені на Ніжинщині в роки Першої світової війни*, "Ніжинська старовина: Науковий історико-культурологічний збірник", 2006, вип. 2(5), pp. 92-97.

⁵² Е. С. Сенявская, *Психология войны в XX веке: исторический опыт России*, Москва, 1999, p. 383 та ін.

⁵³ Див.: Степан Макарчук, *Українська республіка галичан: Нариси про ЗУНР*, Львів, 1997, pp. 26-40; Микола Литвин, Ким Науменко, *Історія галицького стрілецтва*, Львів, 1991, p. 200 та ін.

⁵⁴ Андрій Гречило, *Перша світова війна та українські національні символи*, "Україна: культурна спадщина, національна свідомість", державність, 2015, вип. 26, pp. 99-106.

⁵⁵ В. С. Сідак, *Діяльність спецслужб Австро-Угорщини й Німеччини на українських землях Російської імперії (кінець XIX початок XX ст.)*, "Український історичний журнал", 1997, № 6, pp. 45-58; Idem, *Українські землі кінця XIX початку XX ст. арена таємної боротьби провідних європейських країн (історико-правовий аналіз діяльності спецслужб)*, Київ, 1997, p. 39 та ін.

⁵⁶ П. Г. Усенко, *З історії Великої війни 1914-1918 рр. на Чорному морі*, "Український історичний журнал", 2005, № 6, pp. 73-88; Idem, *Дарданелли-Босфор-Одеська затока: шлях чорноморської ескалації Великої війни (1914 р.)*, "Проблеми історії України XIX початку XX ст.", 2012, вип. 20, pp. 236-250.

science there is in fact no reliable information about the real scale of the peasantry movement during 1914-1917, therefore, this issue “requires further study, primarily through a deeper study of local archives”⁵⁷. In general, studies on the history of economic development of Ukrainian lands during the First World War do not make fundamental amendments to the conclusions of Soviet historians: it is traditionally emphasized on a decline in labor productivity, labor shortages, rising inflation, and the financial, fuel and food crisis, poor rail performance, reduced acreage, significant material losses in the frontier areas and combat zones, which led to the general public crisis in the states-members of the conflict⁵⁸. However, as a positive phenomenon, we note the appearance of studies over the living standards of the population of Ukrainian lands during the war⁵⁹ and the peculiarities of the functioning of the tax apparatus in the then Russian Empire⁶⁰.

In general, interest in studying social relations at the macro level is obscured today, alternatively, there is a growing interest in the flow of social processes at the micro-level. O. Mingazutdinov, based on periodicals, tried to recreate the main features of daily life and the social and political situation in Kyiv at the beginning of

⁵⁷ В. М. Шевченко, *До питання про кількісну характеристику селянського руху в Україні періоду першої світової війни (липень 1914 лютий 1917 рр.)*, “Перша світова війна і слов’янські народи”, р. 66.

⁵⁸ С. В. Пивоваров, *Нумізматичні матеріали про грошовий обіг Буковини в роки Першої світової війни*, “Перша світова війна: історичні долі народів”, рр. 82–88; Н. Сердюк, *3 історії економічного розвитку України в роки імперіалістичної війни (липень 1914 лютий 1917)*, “Перша світова війна і слов’янські народи”, рр. 56–60; О. Мазур, В. Мороховський, *Наслідки війни для села Східної Галичини*, *Ibidem*, рр. 101–108; П. Григорчук, І. Романюк, *Соціально-економічне становище Поділля в роки першої світової війни*, *Ibidem*, рр. 67–69; О. Мазур, *Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914–1918)*; Б. В. Бернадський, *Волинь у роки Першої світової війни: Автореф. дис. ... канд. іст. наук*, Львів, 1999; І. В. Толокнєв, *Залізничний транспорт України в умовах Першої світової війни (серпень 1914 лютий 1917)*, “Вісник Київського університету: Історія”, вип. 42, рр. 16–18; *Idem*, *Залізничний транспорт України в період Першої світової війни (1914–1918 рр.)*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Київ, 2001.

⁵⁹ В. Б. Молчанов, *Вплив Першої світової війни на життєвий рівень населення України*, “Проблеми історії України XIX початку XX ст.”, 2014, вип. 23, рр. 92-102.

⁶⁰ О. М. Головка, *Місцевий податковий апарат Російської імперії на українських землях у роки Першої світової війни*, “Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ”, 2011, № 1 (52), рр. 49-59; Л. В. Годунова, *Імперський податковий апарат у Наддніпрянській Україні напередодні та в роки Першої світової війни: в працях тогочасних дослідників*, “Проблеми історії України XIX початку XX ст.”, 2014, вип. 23, рр. 103-113.

the war⁶¹. The functioning of the publishing market through the prism of the censorship policy of the Russian autocracy during the Great War was found out in the work of O. Kiriienko⁶². The socio-psychological impact of military events on children was analyzed by O. Oliyevsky⁶³. N. Nechaeva-Yuriychuk studied in a comparative way the impact of the war on the psychological state of Ukrainian and Polish societies⁶⁴. N. Rotar and V. Milko tried to outline the general trends of the development of education in Ukraine during this period, emphasizing on their determination with military needs⁶⁵. Instead, there are still a number of problems facing the life of a military society – its everyday life's history, family, women, various groups of workers, youth, etc.

One of the most important aspects of social life is also inter-ethnic relations, the development of which in 1914–1918 was studied in a very fragmentary and selective manner on the Ukrainian lands. The systematic approach requires considering the Ukrainian issue not in isolation, but in close interaction with other elements of a complex system which can be considered a society of that time, including the dimension of national relations. For the most part, researchers have analyzed the relationships of different elites in the context of national policies of imperial governments, or considered interethnic relations in general, at the macro level. Thus, V. Mustetsa characterizes the Great War as the beginning of a new stage in Ukrainian-Jewish relations. Despite the commonalities in the fate of the two peoples – participation in hostilities on both sides, the desire for national autonomy and a common enemy in the form of the Black Hundred – cooperation during 1914–1916 failed, and it was only after the February Revolution that tighter relations

⁶¹ Олександр Мінгазутдінов, *Громадсько-політична обстановка в Києві на початку першої світової війни (на матеріалах періодичної преси)*, “Перша світова війна і слов’янські народи”, pp. 51–56.

⁶² О. Ю. Кириєнко, “Українське питання” у діяльності військово-цензурних органів Російської імперії (1914–1917), “Проблеми історії України XIX початку XX ст.”, 2010, вип. 17, pp. 165–170.

⁶³ Олександр Олієвський, *Діти під час Першої світової війни: 1914–1918 pp.: соціально-психологічний аспект*, Перша світова війна: історичні долі народів, pp. 297–299; Idem, *Велика війна: час відчуження і жорстокості*, “Питання історії нового та новітнього часу”, вип. 6, 1999, pp. 248–254.

⁶⁴ Наталія Нечаєва-Юрійчук, *Вплив першої світової війни на політичне становище та психологічний стан польського та українського суспільств*, Перша світова війна і слов’янські народи, pp. 178–183.

⁶⁵ Наталія Ротар, *Система вищої жіночої освіти в Україні у роки Першої світової війни*, Перша світова війна: історичні долі народів, pp. 137–140; В. І. Милько, *Управління навчальними округами України напередодні та в роки Першої світової війни*, “Проблеми історії України XIX початку XX ст.”, 2014, вип. 23, pp. 77–91.

began to be established⁶⁶. At the same time, the revolutionary events of 1917-1921 led to the emergence of new stereotypes, myths, and consequently prejudices, which are still awaiting a thorough study. The influence of the Polish factor on the Ukrainian issue in Galicia during the World War is also analyzed⁶⁷.

In view of the already mentioned, it is advisable to move from the consideration of inter-ethnic relations at the level of the elites to the level of mentality of “ordinary inhabitants”, that is, to consider the specific features of the image of a representative of a certain nationality in the eyes of persons of other nations residing in the common territory. On materials of the press, correspondence, certain folklore genres, memoir literature it is possible to trace changes, the evolution of these images under the influence of war.

In recent decades, one of the most promising areas of European historiography has been the study of the “culture of war”. This new concept for Ukrainian historiography encompasses a wide range of different aspects of the spiritual life that arose or were transformed by the all-encompassing impact of war on the life of Europeans – education, upbringing, family relations, press and typography, religion, forms of collective and individual life, expectations, values. “Culture of war” is a narrower concept of “culture”, nevertheless includes a number of traditional elements of the later – literature, art, and more⁶⁸. Exploring this aspect of the history of the Great War requires, first and foremost, a comparative approach which would be beyond the national perspective. According to one of the leading European experts J.Becker, studying the “culture of war” on the basis of wide international comparisons will allow historians to penetrate into the very essence of the world conflict, to truly rethink the war⁶⁹.

To date, Ukrainian historiography has not yet reached the level of systematic research in this new conceptual plane, its theoretical comprehension, and searches in this direction mostly go instinctively, appropriately, which leads to fragmentation and superficiality. One of the first in the context of this issue began to work literary critics: many reports at the conference held in Lutsk in October 1994 were devoted specifically to the issues of literature, art, mentalities, journalism, in general – the

⁶⁶ Василь Мустеця, *Вплив першої світової війни на українсько-єврейські відносини 1917–1921 рр.*, Перша світова війна: історичні долі народів, рр. 220–229.

⁶⁷ Ю. В. Плекан, *Вплив польських чинників на українське питання в Галичині: 1914–1915 рр. (політичний аспект)*, Перша світова війна і слов'янські народи, рр. 161–165; Володимир Трофимович, Ростислав Романюк, *Українсько-польська проблематика в політиці Австро-Угорщини на початку Першої світової війни*, *Ibidem*, рр. 24–30.

⁶⁸ Жан-Жак Бекер, *Новое в изучении истории Первой мировой войны во Франции*, “Новая и новейшая история”, 1999, № 2, рр. 49–51.

perception of war by its contemporaries (in particular, due to the works of the writers S. Vasylychenko, O. Kobets, U. Samchuk, V. Vynnychenko)⁷⁰. The images of the Great War were explored by B. Tikholoz in the artistic and journalistic conceptualization of I. Franko⁷¹. An interesting comparative analysis of the image of the enemy in the journalism of the Great War was offered by M. Moklytsia⁷² and N. Nechaeva-Yuriyuk⁷³.

Today, the most attention of researchers have attracted rifle songs, poetry and the epistolary of ordinary combatants⁷⁴. Particularly dynamic is the reflection of the events of 1914-1918 in Ukrainian chronicle songs – an important source for understanding the soldiers' mentality, the analysis of the daily routine⁷⁵. However, at

⁶⁹ *Ibidem*, p.50.

⁷⁰ *Документально-художня проза про першу світову війну (Матеріали і тези доповідей та повідомлень міжнародної науково-практичної конференції 23–26 жовтня 1994 р.)*, Луцьк, 1994.

⁷¹ Богдан Тихолоз, *Під знаком Марса: Перша світова війна в художньо-публіцистичному осмисленні Івана Франка*, “Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика”, 2015, вип. 40, pp. 192-198.

⁷² Марія Моклиця, *Образ ворога в публіцистиці про першу світову війну*, Документально-художня проза про першу світову війну (Матеріали і тези доповідей та повідомлень міжнародної науково-практичної конференції 23–26 жовтня 1994 р.), Луцьк, 1994, pp. 105–106.

⁷³ Н. В. Нечаєва-Юрійчук, *Художня література як засіб пропаганди (на прикладі Першої світової війни)*, “Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент”, 2014, вип. 2, pp. 239-247; Н. В. Нечаєва-Юрійчук, *Використання політичних стереотипів у пропаганді: від Першої світової війни до сучасних подій в Україні*, *Ibidem*, 2016, вип. 3-4, pp. 179-192.

⁷⁴ Галина Павловська, *Стрілецька пісня в контексті військового фольклору часів першої світової війни*, Документально-художня проза про першу світову війну (Матеріали і тези доповідей та повідомлень міжнародної науково-практичної конференції 23–26 жовтня 1994 р.), Луцьк, 1994, pp. 176–177; Оксана Кузьменко, *Стрілецька пісенність: фольклоризм, фольклоризація, фольклорність*, Львів: Інститут народознавства НАН України, 2009; Наталія Хобзей, *У просторах воєнного часу. Про Першу світову війну в записках для “Атласу української мови”*, Українська мова в Галичині: історичний вимір, Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2011, pp. 267—310; Andriy Zayarnyuk, “The War Is as Usual” : *World War I Letters to a Galician Village*, “Ab Imperio”, 2010, issue 4, pp. 197—224.

⁷⁵ Ярина Вишпінська, *Відображення трагічних подій Першої світової війни в українських співанках-хроніках*, Перша світова війна: історичні долі народів, pp. 280–286; Роман Голик, *Сльози й кості: Перша світова війна у текстах та уявленнях галицьких селян*, “Народознавчі зошити”, 2014, № 3 (117), pp. 494-501; Andriy Zayarnyuk, *Peasant Activists Reflect on World War I: War Poems by Ukrainian Peasant Soldiers from Habsburg Galicia*, “Canadian Slavonic Papers”, 2013, vol. 55, № 1-2, pp. 71-98.

present, the relevant works are more descriptive than analytical and are marked by literary and artistic studies rather than historical orientation.

The memoirs were analyzed by I. Petriy⁷⁶, I. Pasyuk⁷⁷ and G. Papakin⁷⁸ as a source for the history of the Great War. As these authors rightly remarked, one can find here information that was not in the field of view of the press at that time, not fully reflected in the official documentation. Memories are especially important when writing works on military anthropology, a “culture of war” that is so lacking in contemporary Ukrainian historiography. Somehow this gap is attempted to be filled by J. Saevich, exploring the life of Ukrainian prisoners of war in the camps of Austria-Hungary and Germany during the Great War⁷⁹.

As one of the aspects of the “culture of war”, we can consider the problem of “heritage” and its historical memory in modern society. It is, first of all, monuments to the dead, military burials, the place of the Great War in the historical calendar of the average Ukrainian citizen of our day. Thinking about this problem, V. Horbik and G. Denysenko quite rightly remarked: “Unfortunately, not only in science but also in the public consciousness of our compatriots the memory of the war is almost completely erased”⁸⁰. In Soviet times, there was virtually no study of the necropolises of the Great War, while the burial of World War II attracted considerable attention from researchers. Only in the 1990s, hundreds of non-governmental organizations searched and arranged hundreds of graves of our compatriots and foreign soldiers in 1914-1918. As a step forward in this direction, it is worth noting the emergence of the first studies that analyzed the problems of the

⁷⁶ Ігор Петрій, *Облога та здобуття Перемишля російськими військами у 1914–1915 рр. (За матеріалами преси та спогадами сучасників)*, “Наукові зошити історичного факультету: Львівський національний університет імені Івана Франка”, вип. 8, ч. 1, 2006, рр. 213–222; Idem, *Пам’ятки мемуарної літератури як джерело до історії Східної Галичини періоду Першої світової війни*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Львів, 2010.

⁷⁷ І. М. Пасюк, *Воєнні дії на Волині 1916-1919 рр. в спогадах Маннергейма та його сучасників*, Луцьк: Волинські старожитності, 2011.

⁷⁸ Г. В. Папакін, *Перша світова війна в рефлексії П.Скоропадського (за матеріалами приватного листування)*, “Український історичний журнал”, 2013, № 3, рр. 80–97.

⁷⁹ Й. Й. Саєвич, *Українські військовополонені в таборах Німеччини: фінансово-господарська і культурно-освітня діяльність (1914–1918 рр.)*, “Вісник Національного університету “Львівська політехніка”: “Держава та армія””, № 571, рр. 244–250; Idem, *Військовополонені українці в таборах Австро-Угорщини і Німеччини в період Першої світової війни: вишкіл та організація побуту*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Львів, 2007.

⁸⁰ В. О. Горбик, Г. Г. Денисенко, *Воєнна історія України в пам’ятках*, Київ, 2003, рр. 63–64.

formation and preservation of the historical memory of Ukrainians about the Great War⁸¹. An important role in the creation of a full-fledged monumental chronicle of Ukraine from 1914 to 1918 was played by regional historical studies, in particular, the preparation of a set of monuments of history and culture of Ukraine⁸².

Among the regions of Ukraine, the military pages of the history of Galicia, Bukovina, and Volyn are best studied. Here, first of all, we should mention the dissertations of A. Mazur, V. Zapolovsky, B. Bernadsky, the monograph by S. Popik and Russian researcher A. Bakhturina. These researchers, first of all, drew attention to the policies of the Austrian and Russian administrations, however, without conducting a comparative analysis. Thus, A. Bakhturina singled out two main tasks of the local Russian authorities in the region – the realization of imperial state interests and prevention of inter-ethnic conflicts, stating that “these problems were not actually managed”⁸³.

More frankly about the nature of Russian administration in Galicia, says A. Mazur: “The policy of the Russian authorities in the occupied Ukrainian lands in 1914-1915 was to ban and destroy all that was Ukrainian, turning lands into one of the inner provinces of the “one and indivisible” empire. The activities of Russian officials of different ranks and political backgrounds, religious fanatics, led by Archbishop Evlogiy, caused the rampage of the Ukrainian national life and the robbery of Galicia. In such a way the tsar was mended with the “Ukrainian issue”⁸⁴.

Instead of this, A. Bakhturina opposes a uniquely negative assessment of the Russian authorities’ actions in Galicia and Bukovina. Considering rather deeply the connection of the imperial situation with the plans for Galicia before the war, as well as measures to russify the country in 1914-1918 (forced introduction of the Russian language into the educational, administrative, judicial and other spheres), the author emphasizes the attempts to administer liberal politics in the judiciary and inter-denominational relations, efforts to assist the war-stricken locals. More unanimous

⁸¹ І. Я. Соляр, *Перша світова війна в національній пам'яті галичан (1923–1939)*, “Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність”, 2015, вип. 26, pp. 211-218.

⁸² Г. Г. Денисенко, *Воєнна історія України в контексті дослідження і збереження культурної спадщини*, Київ, 2011; Віктор Грінченко, *Увічнення пам'яті полеглих у Першій світовій війні в російській церковній архітектурі*, “Наукові записки. Серія : Історичні науки”, 2014, вип. 19, pp. 102-107.

⁸³ А. Ю. Бахтуріна, *Політика Російської імперії в Восточній Галициї в годы Первой мировой войны*, Москва, 2000, р. 81.

⁸⁴ О. Я. Мазур, *Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914–1918)*: Автореф. дис..... канд. іст. наук, р. 11.

are the researchers in the negative assessment of the activities of local authorities, whose cultural level and methods of operation were too far from ideal⁸⁵.

The role of Governor-General G. Bobrynsky in determining the general direction of politics in Galicia, in particular, his relations with representatives of the Russian Orthodox Church, is rather ambiguous. Seeking, first of all, to prevent aggravation of inter-denominational and, consequently, inter-ethnic relations, he sought a temporary status quo in this area and opposed the active establishment of Orthodoxy in the region. In this connection, there was often a misunderstanding with the hierarchy, most notably with Bishop Evlogii. O. Mazur emphasizes the violent nature of the process of converting Greek Catholics to Orthodoxy⁸⁶. Instead, A. Bakhturina is trying to justify the activities of a Russian churchman by shifting all the blame for forcing conversion to Orthodoxy by local authorities and “Russian nationalists”⁸⁷. In implementing the program of one of their leaders, Duke B. Bobrynsky, Bishop Yevlogi often gave Orthodox priests permits to those parishes where the Uniate priest still served, and the population did not support change. As a result, it has caused even resistance from Russian administration bodies, which have begun to check the relevant permits. Thus, the consideration of the process of transition to Orthodoxy in Galicia makes it possible to identify its main trends and possible consequences. At the same time, it is right to consider A. Bakhturina’s remark that the religious problem in the country turned into a political one that affected both the domestic and foreign political interests of the Russian Empire⁸⁸.

The policy of the Austrian government and local authorities in Galicia and Bukovina was thoroughly analyzed by S. Popik. He noted, in particular, that the distrust of Ukrainians in the first months of the war was extremely strong, resulting in the “preventive arrest of politically suspected Muscovites”. However, this action almost immediately escalated into mass terror against Ukrainians in general, thousands of people were killed and interned in concentration camps. The author concludes: “Absolutely reasonable preventive measures have turned from the fault of both the central government and the regional administration of Galicia and Bukovina [...] into a revealing genocide against the Ukrainian population, “deserve

⁸⁵ С. В. Орлик, *Організація фінансового управління російською окупаційною владою на теренах Галичини і Буковини в період Першої світової війни*, “Карпатський край”, 2017, № 1 (9), pp. 5-21.

⁸⁶ О. Я. Мазур, *Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914–1918)*: Автореф. дис..... канд. іст. наук, p. 15.

⁸⁷ А. Ю. Бахтурина, *Политика Российской империи в Восточной Галиции в годы Первой мировой войны*, pp. 162–177.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 180.

the utmost criticism and comprehensive condemnation”⁸⁹. Approaching this issue, V. Zapolovsky confirms the fact of the Austrian administration’s terror against the locals and stresses that “the sources also recorded a considerable number of cases of ruthless massacres against the Russians, not by the authorities, but by the population”⁹⁰.

These processes are a topical issue for researchers to address the problem of collaboration in World War I, which has not actually been developed to date. The role of Muscophiles in establishing Russian power in Galicia and their rather ambiguous relations with the new local administration have not been sufficiently studied. The policy of the Austrian administration in Volhynia, which was partly considered by B. Bernadsky⁹¹ and O. Demianyuk⁹² requires more elaboration. The authors’ merit was to try to show the course of political, inter-ethnic, economic and social processes in the Volhynian lands during the Great War in a wider context.

In recent years, the largest number of researches, including 7 dissertations, has been devoted to Galicia among all regions of Ukraine. The policy of the Russian occupation administration in its eastern part in 1914-1917 was explored by I. Kuchera⁹³. Following her predecessors, on the basis of a wide source base, the author analyzes three periods of Russian occupation of Western Ukrainian lands but does not make any fundamental clarifications to the conclusions of her predecessors. The works emphasize the repressive nature of the Russian political regime, reveal its anti-Ukrainian measures, attempts to impose an Orthodox religion on Galicians. I. Kuchera proves that in times of war, the Russian occupation power tried to stabilize the situation in agriculture, industry, transport, food, financial and other spheres. However, as a result of the defeat of 1915, the region has undergone numerous requisitions of material assets, the destruction of important industrial sites, and refugees and eviction have become a mass phenomenon.

The peculiarity of I. Berest’s works was to cover the history of Eastern Galicia and Western Volhynia through the prism of human losses during the war, an attempt to find out the conditions of survival of the population in those years. Different aspects of the repressive policies of the Russian and Austro-Hungarian

⁸⁹ Сергій Попик, *Україні в Австрії 1914–1918: Австрійська політика в українському питанні періоду Великої війни*, р. 98.

⁹⁰ В. М. Заполовський, *Буковина у роки Першої світової війни (воєнні дії та їх вплив на населення)*, pp.8–9.

⁹¹ Б. В. Бернадський, *Волинь у роки Першої світової війни*.

⁹² О. Й. Дем’янюк, *Військово-політичні аспекти розвитку Волинської губернії у 1914-1921 роках*, Луцьк : Твердиня, 2011.

authorities regarding the local population, the refugee problem, and the extent of the economy's destruction have also been traditionally considered. Estimating the loss of the region, I. Berest emphasizes that "tens of thousands of Galicia and Volhynia women have become widows and singles. This has led to the emergence of a large number of unnatural families in which children in their upbringing have been deprived of parental care and affection, and in which the transmission of ethnic tradition has been impaired"⁹⁴.

At his turn, I. Baran, trying to distinguish the scientific novelty of his work, focuses on the analysis of hostilities between the troops of the Central Powers and the Russian Empire on the territory of Galicia in 1914-1915⁹⁵. Nevertheless, his dissertation's research is repeated by its predecessors – to determine the material and human losses, the activities of the Russian authorities, the causes, and extent of refugees and deportation actions, etc. A certain wonder (especially given that the author at least notes the works of his predecessors), leads him to conclude that "important issues such as human and material losses among the civilian population of the region, its policy towards Austrian and Russian governments remain underdeveloped, power, industrial devastation and agriculture decline, refugee problems during the retreat of Russian troops"⁹⁶. I. Baran focuses only on the policy of the Russian Empire regarding Eastern Galicia and completely bypasses, at least in his dissertation, a similar policy of the Austrian authorities, thus narrowing the already too limited topic of his research. This leads to complete silencing of the problems of Ukrainian refugees in the Austrian territories (the notorious Thalerhof and other encampments), although much literature has been devoted to this day. As a result, it was not possible to identify similar and distinct features in the politics of both empires, the degree of damage to the economy of the region, which was to become a key problem of the dissertation. However, the most problematic moment,

⁹³ I. В. Кучера, *Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1917 рр.*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Чернівці, 2005.

⁹⁴ I. Р. Берест, *Соціальне становище населення Східної Галичини і Західної Волині в роки Першої світової війни*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Львів, 2009; Idem, *Виселенці та біженці з Галичини та Волині в роки Першої світової війни*, "Вісник національного університету "Львівська політехніка": "Держава та армія"", № 571, 2006, pp. 201–207.

⁹⁵ I. В. Баран, *Воєнні дії та руйнування на території Східної Галичини (серпень 1914 червень 1915 рр.)*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Львів, 2010; Idem, *Вплив бойових дій на становище міст і сіл Східної Галичини на початку Першої світової війни*, "Вісник національного університету "Львівська політехніка": "Держава та армія"", № 652, 2009, pp. 46–55.

in our opinion, was the narrowing of the author's chronological framework of the study, because active fighting took place after 1915 (for example only the so-called "The Brusilov Offensive"), and significant changes in the policy of the Russian authorities in the occupied territories, in fact, require current assessments of both military and political and social history.

Unlike the previous authors, I. Lozynskaya did not even try in some way to isolate a certain "her" problem niche in the topic of dissertation research⁹⁷. Analyzing the activities of the Russian Governor-General in Galicia during the Great War, she actually repeated the conclusions already made earlier in the works of I. Kuchera, O. Mazur, I. Berest, due to the common source and historiographical bases of these studies.

Along with the mentioned above Ukrainian territories covered by the war, the military everyday life of other Ukrainian regions is increasingly attracting the attention of researchers. Today, in fact, every Ukrainian region has more or less a history of that time. For example, the political, social and economic processes in Vinnytsia during the Great War were revealed by O. Melnychuk and I. Romanyuk⁹⁸. T. Klimenko⁹⁹ and the authors of the collective monograph *Cherkashchyna: the history of the region and its humanity explored the life of the inhabitants of the Cherkasy region*¹⁰⁰. The peculiarities of the situation of the Chernihiv region during 1914-1918 were revealed by O. Kovalenko and O. Rakhno¹⁰¹. The work of V. Kupchenko and J. Serga deals with the life of the Kyiv region during the Great War¹⁰². The writings of these and other authors, based on the study of local archives, mostly refer to the severity of social contradictions and stagnation of economic

⁹⁶Idem, *Воєнні дії та руйнування на території Східної Галичини (серпень 1914 червень 1915 рр.)*, р. 6.

⁹⁷ І. Г. Лозинська, *Російські воєнні генерал-губернаторства у Галичині в період Першої світової війни*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Львів, 2010; О. М. Сухий, І. Г. Лозинська, *Становище українського населення в Галичині на початку Першої світової війни та репресії австрійської влади*, "Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету", 2010, вип. 28, pp. 135–139.

⁹⁸*Народи світу і Велика війна 1914-1918 рр.*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції 3-4 квітня 2015 р. Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2015.

⁹⁹ Т. А. Клименко, *Черкащина в роки Першої світової війни*, "Архіви України", 2014, № 4-5, pp. 5-23.

¹⁰⁰*Черкащина: історія краю та його людності*, за ред. В. В. Масценка, В. Т. Поліщука, Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2017, pp. 333-362.

¹⁰¹ О. Коваленко, О. Рахно, *Чернігівщина в роки Першої світової війни*, "Сіверянський літопис", 2018, № 6, pp. 141-157.

¹⁰² В. П. Купченко, Ж. І. Серга, *Київ у Першій світовій війні (за документами Державного архіву міста Києва)*, "Архіви України", 2014, № 4-5, pp. 24-34.

processes in the studied regions – since the owner of the regions primarily provided for the needs of the front, the consumer goods deficit was becoming increasingly acute.

Summarizing the researches of regional images of war, we note that it is in their study it is appropriate and even necessary to use the methods of social history. It would be interesting to reconstruct the basic features of the everyday life of the average contemporary of the Great War – the tradesman, peasant, official – their everyday worries, customs, the world of living thoughts and ideas. The experience of different Ukrainian regions in the reconstruction of war-ravaged farms through the rapid restoration of the pre-war network of communications and the creation of self-help societies should be considered through the prism of the emergence of civil society and its role in the Ukrainian lands of the first decades of the XX-th century.

A significant milestone in the development of Ukrainian historiography of the First World War was a series of publications by the employees of the Institute of History of the Academy of Sciences of Ukraine. Conducted in 2004 on the occasion of the 90th anniversary of the beginning of the war, the All-Ukrainian Scientific Conference “The Great War and Ukraine” summed up the work done and gave a fundamentally new impulse to the study of the Ukrainian society of that time. It is worth noting the monograph of O. Rejent and O. Serdyuk with emphasis on the study of the socio-economic life of Ukraine of the indicated time interval¹⁰³. The authors rightly emphasized the role of highly developed industry, agriculture, transportation of the parties in determining the nature and course of the war. At the same time, its protracted nature slowly led economic development into a purely militaristic channel, intensifying the state’s interference with economic life. The government of the Russian Empire was unable to maintain at least a minimum balance in the economy. The army became the main consumer of both industrial and agricultural products, and the home front was abandoned. Extremely dangerous imbalances have arisen, which have negatively affected the growth of prices and profits, increased speculation and price growth, severed the economic ties between the city and the countryside, and the industry with agriculture. The book presents a considerable amount of statistics grouped in the table, mainly concerning the Ukrainian provinces of the Russian Empire. They can provide a good basis for further comparative studies of war economies, a need that is increasingly evident today, given the often contradictory conclusions drawn by representatives of various historiographical schools. In this context, the informative research of T. Tkanko

¹⁰³ О. П. Реєнт, О. В. Сердюк, *Перша світова війна і Україна*, Київ, 2004.

(devoted to the activity of military-industrial committees¹⁰⁴) and L. Sinyavskaya (focused on the study of heavy industry of the East and South of Ukraine during the war¹⁰⁵) will also be useful.

In recent years, for the first time in modern historiography, researchers have begun to pay attention to the impact of military events in the early XX-th century to the position of the Ukrainian diaspora on other continents. Thus, O. Sukhobokova analyzed the impact of the First World War on political processes in the Ukrainian community of the USA, in particular, its consolidation and institutionalization. The researcher paid considerable attention to the interaction of representatives of the Diaspora with the US authorities on information, political and diplomatic support of the Ukrainian people in 1914-1919¹⁰⁶. A similar study on the diaspora in Australia was conducted by O. Savchenko¹⁰⁷.

The accumulated array of works allowed the emergence of historiographic generalizations of the problem of “the First World War and Ukraine”. Among the first were articles by M. Zerkal¹⁰⁸, L. Hutsalo¹⁰⁹, O. Reent, and B. Yanyshyn¹¹⁰. The aforementioned researchers, with varying degrees of coverage, summarized the achievements of their predecessors and, importantly, tried to outline the most promising areas of study for this complex topic. Along with attempts at a holistic historiographic generalization, there have also been numerous historiographical reviews of the most significant occurrences of the Great War – battles, military operations, treaties and more. These works also summarize the state of scientific knowledge and identify promising areas of research.

¹⁰⁴ Т. В. Тканко, *Діяльність військово-промислових комітетів українських губерній Російської імперії в роки Першої світової війни*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Черкаси, 2009.

¹⁰⁵ Л. І. Синявська, *Важка промисловість Сходу і Півдня України під час Першої світової війни*, Ніжин : ПП Лисенко М.М.; Київ : Видавництво Інституту історії України НАН України, 2014.

¹⁰⁶ О. Сухобокова, *Перша світова війна як чинник консолідації української діаспори США*, “Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія”, 2014, № 4, pp. 51-54.

¹⁰⁷ О. І. Савченко, *Перша світова війна у висвітленні газет російських емігрантів в Австралії*, “Проблеми політичної історії України”, 2015, вип. 10, pp. 85-92.

¹⁰⁸ М. М. Зеркаль, *Перша світова війна і Україна: історіографія проблеми*, “Історичний архів”, 2015, вип. 14, pp. 158-166.

¹⁰⁹ Л. В. Гуцало, *Перша світова війна і Україна у сучасній українській історіографії*, “Інтермарум: історія, політика, культура”, 2017, № 4, pp. 119-131.

¹¹⁰ Олександр Реєнт, Богдан Янишин, *Велика війна 1914–1918 рр. у сучасній українській історіографії*, “Український історичний журнал”, 2014, № 3, pp. 4-21.

The problem of historiographic generalization of research on the problems of First World War was investigated at the dissertation level by B. Krivoshyna and V. Velykochy¹¹¹. The theme of the study declared by B. Krivoshyna is wider than the material presented in the work. Thus, the author circumvented the whole directions, such as economic, social (refugee, activity of public organizations, churches), regional, “culture of war”, reducing everything to the analysis of works on fighting in the Ukrainian lands, position related to the war of different political forces, and also a Ukrainian issue in the politics of fighting states. It should be noted that the problems raised by the author are characteristic of the Ukrainian historiography of the interwar period and the 1990s, and it is difficult to find new, heuristically perspective subjects in them. Today, Ukrainian historians are much more interested in social aspects, which corresponds to the tendencies of the development of European historiography of the second half of the XX-th century, because war is not only fighting, but also life of society in the mode of extreme time, deep social, economic, psychological, and mental shifts.

The work of V. Velikotchy thoroughly analyzes the main massif of Ukrainian historiography of socio-political processes in Galicia in 1914–1919, and identifies problems with a high level of elaboration. We can agree with the author that “the productive scientific discourse surrounding the problem of the impact of the war on the deployment of the Ukrainian national movement and explaining its role as an independent subject of history is productive. Further study of this topic requires adequate consideration of the complex of factors that determined the policies of the ruling state elites and the life of people of Galicia. The refusal to show foreign regimes as exclusively “destructive” should be accompanied by a demonstration of measures by imperial factors to adjust the functioning of various spheres of social development of the region”¹¹².

The commemoration of the centenary of the beginning and the end of hostilities greatly intensified the national historiography of the countries participating in the war, which was also the result of many scientific conferences. As part of these activities, historians have again raised the “old” questions about the initiators of a world conflict, often trying to place responsibility for its consequences

¹¹¹ Б. М. Кривошина, *Україна в Першій світовій війні: вітчизняна історіографія*: Автореф. дис. ... канд. іст. наук, Львів, 2004; В. С. Великочий, *Українська історіографія суспільно-політичних процесів у Галичині 1914–1919 рр.: умови становлення, етапи розвитку, особливості*: Автореф. дис. ... д-ра іст. наук, Київ, 2010.

¹¹² Idem, *Українська історіографія суспільно-політичних процесів у Галичині 1914–1919 рр.* Івано-Франківськ, 2009, р.35.

on one side. All this necessitated the creation of a Ukrainian scientific synthesis of “the Great War and Ukraine” problem. The first attempt at this was a two-volume collective monograph, prepared by the employees of the Institute of History of the Academy of Sciences of Ukraine and leading Ukrainian experts on this problem, where, in fact, the emphasis is placed on the study of complex processes in the life of the military Ukrainian society¹¹³.

The first book consists of several dozen thorough explorations, combined into seven chapters. In particular, the social situation and daily life of Ukrainian society during the war (socio-economic processes, welfare, refugee, everyday life, moods, the position of women and children), the functioning of public organizations and religious life in Ukrainian provinces of Russia and Western Ukraine are considered. The authors did not ignore even more traditional topics: hostilities (Black Sea Fleet campaigns, Legion of Ukrainian Sich Riflemen, intelligence activities, military censorship, Russian occupation administration in Galicia and Bukovina), international relations (impact of the war on the population of Central and Western Europe, Ukrainian question in the politics of European governments, relations between Ukraine and Turkey, the Muscophilic factor), political questions (nation-building processes, legitimate movement, The Union for the Liberation of Ukraine, Western Ukrainian intelligence during the war, activity of deputies of the Russian State Duma, analysis of the regional press). Collective work is completed by analyzing the hetmanate of P. Skoropadsky and the creation of the Western Ukrainian People’s Republic, thus overcoming the chronological dichotomy of traditional for Ukrainian historiography when considering the occurrences of the Great War on Ukrainian lands in the Russian and Austro-Hungarian Empire.

The second book contains diverse documentary material from many Ukrainian archival collections. All the documents are divided into three parts. The first one contains 346 poor known by researchers official documents which make clear the international relations close before the beginning of the world military conflict, hostilities in the Ukrainian lands during the Great War, the activities of special services, the functioning of the Russian occupation administration in Galicia and Bukovina, exacerbation of the “Ukrainian issue” before and during the war, socio-economic aspects of the war, military everyday life and spiritual life. The second part contains documents showing war through the eyes of the average person. The editors have published the diaries and memoirs of ordinary war

¹¹³ *Велика війна 1914–1918 рр. і Україна: У 2 кн., кн.1: Історичні нариси*, Київ: Кліо, 2014.

observers as well as the spreading epistolary. After all, the third part of the documentary contains visual sources, mostly front-facing photographs¹¹⁴.

It is important that the process of enriching the source base of the Great War, along with the employees of the Academy of Sciences, was also joined by representatives of regional scientific centers. As an example, we refer to the book *Bukovina in the years of the Great War in 1914-1918. Documents*¹¹⁵. In this book, compiler V.Botushansky published 454 documents, 118 of which are documents unknown to the Ukrainian researcher from the Austrian State Archives in Vienna. The selected documentary material allows fully reconstruct the course of occurrences of the Great War in Bukovina.

Thus, contemporary Ukrainian historiography today has several hundred works devoted to various aspects of the problem of the Great War and Ukraine, often written from different methodological positions, in the form of monographs, theses, articles or messages, with more or less scientific value and novelty. As our analysis has shown, many of them are characterized by a narrowness (sometimes fragmentary) in the choice of the subject of study, and consequently, there is no coverage of all the complexity of the problems of the Great War. Therefore, the development of interethnic relations in the Ukrainian territories, especially at the level of the mentality of “ordinary” inhabitants, needs further study, issues of military-historical anthropology, a wide range of different aspects of spiritual life that have arisen or changed as a result of the comprehensive impact of the war on the various spheres of life of Ukrainian society, including education, upbringing, family relations, press and book printing, religion, forms of collective and individual life, expectations, values pertaining to one of the most promising areas of European historiography of the Great War – the “culture of war”. A number of problems in the life of the military society – history of everyday life, gender and age aspects, etc., also need more thorough comprehension. At the same time, both mentioned and many other problems should be considered in a broad comparative way – with the involvement not only of materials from different Ukrainian regions but also of other war-affected European countries.

So, over the last three decades, historians have done a great deal of research into the status of Ukrainian lands during World War I, and the foundation they have created should be a good basis for further research.

¹¹⁴*Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2-х кн., кн. 2: Мовою документів і свідчень*, Київ: Кліо, 2015.

¹¹⁵*Буковина в роки Першої світової війни 1914-1918 рр. Документи / Упорядник В.М.Ботушанський, Чернівці: Технодрук, 2014.*